

Seçim Öncesi İnternet'in Manzarası İç Karattırıcı...

AKP İKTİDARINDA BİLGİ TOPLUMU YERİNE SANSÜR BÜYÜDÜ

Oktay Dursun-Bilgisayar Mühendisi
oktay.dursun@emo.org.tr

Türkiye İnternet'le 90'ların ortalarında tanıştı ve geniş bant bağlantı alt yapısının (ADSL, KabloNet vb.) hizmete sokulması ile 2000'li yıllarda İnternet kullanımı sayısı hızlı bir artış göstererek, bugün 24 milyon'a ulaştı. Toplumun teknolojiye çabuk uyum sağladığı (örn: Türkiye Facebook kullanımında Dünya dördüncüsü) ülkemizde, kullanıcının aktif bir rol aldığı Web 2.0 yaklaşımının yay-

gınlaşmasına paralel olarak, İnternet de yaşamın etkin bir parçası olmaya başladı. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gündelik hayatta yer bulmasında, Türkiye, küresel piyasaya entegrasyonu oranında gecikmeler yaşarken; kendi özgün ve özgür yapısıyla denetimsiz, kontrolsüz bir alan olarak değerlendirilen İnternet'i kontrol altına alma ve denetleme çabalarında ise hiç geri kalmadı.

Dünya'da siyasi ve ekonomik iktidar odakları İnternet üzerindeki tahakkümlerini artırmaya çalışırken, Türkiye'de "İnternet sermayesi" (alt yapı sağlayıcılar, çevrim içi hizmet üreticiler vb) çok gelişmemiş olduğu için bu alanın kural-ları daha çok devlet-"sivil toplum" düzleminde, fakat yine TÜBİDER, TÜBİSAD gibi dernekler üzerinden sermayenin de müdahil olduğu ortaklık ve çatışma ile belirlendi.

Kamu kurumlarında 90'lı yıllarda başlayan bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik yatırım ve çalışmalar, Ulaştırma Bakan-lığı koordinatörlüğünde TÜBİTAK-BİLTEN sekreteryası-nda 1999'da yılında yayınlanan Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı ile derli toplu ve somut bir hal aldı. Bundan sonraki süreçte ise 2000 yılında Avrupa Birliği'nde başlatılan e-Avrupa Eylem Planı çalışmalarına dahil olarak, 2001 yılında e-Türkiye Girişimi hayata geçirilmeye çalışıldı, fakat plan taslak olarak kaldı...

2003 yılında ise bir Başbakanlık genelgesi ile e-Dönüşüm Türkiye Projesi başlatıldı. Bu kapsamda Kamu-Net, e-Türkiye gibi kurumlarda ayrı ayrı yürüyen çalışmalar Devlet Planlama Teşkilatı altında kurulan Bilgi Toplumu Daire Başkanlığı'nın koordinasyonuna devredildi. 2001 yılında Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde danışma ve strateji belirleme amacıyla sivil toplum kuruluşları (STK) ve meslek örgütlerinin de katılımıyla oluşturulmuş İnternet Üst Kurulu ise, çalışmalarına bugün de İnternet Kurulu adıyla devam etmektedir. 2003 yılında oluşturulan, STK'ların da izleyici olarak yer alabildikleri e-Dönüşüm İcra Kurulu'na, 2007 yılında e-Dönüşüm Türkiye Danışma Kurulu eklenerek çalışmalar katılımcı bir anlayışla yürütülmeye çalışıldı.

DPT Bilgi Toplumu Daire Başkanlığı (BTDB) daha çok e-Devlet uygulamalarına odaklı çalışmalar yürüttü, 2003 yılında "Kısa Dönem Eylem Planı", 2005'de "2005 Eylem Planı" ve sonrasında 2006-2010 dönemini kapsayan "Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı" yayınlandı. Yine BTDB'nin yayınladığı rapora göre, bu planda yer alan başlıklardan yüzde 3'ü sonuçlandırılmışken, yüzde 20'si için çalışmalara hiç başlanmadı.

2009 yılında yeni bir yapısal düzenleme taslağı ile Başbakanlığa bağlı "Bilgi Toplumu Ajansı" kurulması gündeme geldi, toplumun farklı kesimlerinden görüşler alındıktan sonra bu taslak sessizce geri çekildi.

Telekomünikasyon Kurumu'nun Dönüşümü

Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı olarak telsiz haberleşme, mobil iletişim alanlarını ve teknik alt yapıyı düzenlemeye yönelik 2000 yılında kurulan Telekomünikasyon Kurumu (TK) ise, DPT'nin çalışmalarının daha çok e-Devlet alanına yönelmiş olmasının da etkisiyle, önce 5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi

Hakkında Kanun" ile bu alanın odağında bir kurum haline gelen TK, 2008 yılında yayınlanan Elektronik Haberleşme Kanunu ile görev ve yetkileri genişletilerek Bilgi ve İletişim Kurumu'na (BTK) dönüştürüldü. Bilgi Toplumu Stratejisi'ni hayata geçirmekte başarılı olamayan DPT Bilgi Toplumu Daire Başkanlığı ve 27. ve sonuncu toplantısını 2009 yılında yapan e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu, bu tarihten sonra iyice etkisizleştirildi ve devlet kurumlarının bilişim teknolojileri ve özellikle İnternet'e dair tüm faaliyetleri ağırlıklı olarak Ulaştırma Bakanlığı'nın kontrolünde ve BTK'nın etkisinde yürütüldü.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi, ekonomi ve toplumsal alandaki etkisinin artışı ile kamu kurumlarında konu ile ilgili politikaların üretilmesi ve hayata geçirilmesine yönelik çalışmalar yapısal problemlerin ötesinde, pratikteki hatalar ile sekteye uğradı ve Türkiye bütünlüklü bir bilişim stratejisini hayata geçiremedi. Yapılan başarılı çalışmalara, kimi görev ve sorumluluk sahibi kişilerin iyi niyetli çabalarına rağmen, Türkiye, Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan 2007- 2008 Ülkelerin Bilgi Toplumu Hazır Olma Durumu Raporu'nda sıralamada 55. olarak yer alırken, 2008-2009 Raporu'nda ise 61. sıraya geriledi. Son dönem popüler ihraç terimlerinden biri olan "yönetişim" kapsamında, göstermelik bir uygulama olarak, STK'lar da sürecin içerisine çekilerek, hataların tarafına haline getirildi.

1980'lerden başlayarak tüm dünyada yayılan "etkin/ eyleyen" devlet yerine "piyasayı sermaye lehine düzenlemek" ile görevli devlet paradigması, Türkiye'de de üst-denetleme yapılarının oluşturulması ile hayata geçirilmiştir. Türkiye'de muhafazakar, statükocu anlayışın neo-liberal

politikalarla izdivacı sonucu ortaya çıkan anlayışta ise sözde “özerk” olan bu düzenleyici kurumlar, siyasi iktidarın doğrudan etkisi altında çalışmalarını sürdürmektedir. Asli olarak alt yapı düzenleyicisi olarak kurulmuş bir kurumun, daha sonra bilgi ve iletişim alanında tek yetkili kurum haline getirilmesi, karayolları ile bilişim politikalarının aynı bakanlık tarafından yürütülmesi ancak bizim ülkemize özgü bir çarpık manzara yarattı.

Sansür Yasası

Türkiye’de İnternet alanına ilk yasal müdahaleler, daha sonraları çokça gündeme gelerek eleştiriler alan Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 301. maddesine dönüşen 158. madde nedeniyle oldu. İnternet, ilk olarak 2001 yılında 4676 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ’undaki değişikliklerle ilgili kanun kapsamına alındı. Kanun “İnternet yayıncılığı için ayrı bir yasa hazırlanmalı”, “İnternet, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüdür” gibi gerekçelerle dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından veto edildiye de, sonra tekrar aynı şekilde TBMM’den geçirildi.

Aynı dönemlerde Medeni Kanun’da yer alan “hakaret” ile ilgili maddelerde yer alan “her türlü tedbir” hükmü, İnternet için de uygulanmış ve daha sonraları çokça istismar edilecek bir içtihat doğmuştur. 2007 yılında bugün İnternet sitelerine erişim engellemelerinin dayanağını oluşturan 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun öncesinde, Türk Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun ilgili maddeleri uyarınca mahkemelerce verilen erişim engelleme kararları

İnternet servis sağlayıcıları tarafından uygulandı. Özellikle 2005 yılında MÜYAP’ın “yetkili kurum” olmasıyla, 2005-2007 yıllarında 1500’ün üzerinde sitenin, telif haklarının ihlal edildiği gerekçesi ile erişimi engellendi.

2006 yılında satanizm ve çocuk pornografisi olayları ile başlayan “denetimsiz ve kontrolsüz İnternet” propagandası, 2007 yılında 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”un çıkarılması için uygun ortamı sağladı. Sivil toplumun katılımıyla hazırlanmakta olan yasa taslağı sümen altı edilerek, 5651’in uygulamaya alınması, bir başka “yönetişim” aldatması olarak hafızalara kazınırken, yasa ciddi bir muhalefet görmeden, hatta “Atatürk’e Hakaret”in de tanımlanan katalog suçlara eklenmesi ile geliştirilerek, TBMM’den geçti ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylandı.

Yasa, en çok video paylaşım sitesi Youtube’ün erişiminin 2.5 yıl engellenmesi nedeniyle kamuoyunda tartışıldı. Bugün “engelliweb” isimli bir sivil girişim tarafından takip edilebildiği kadıyla, 12 bin civarı sitenin erişime engellenmesi dolayısıyla bu kanun, “sansür yasası” ismiyle anılmaya başladı. Yasa yayımlandığından bu yana gösterilen çok ciddi tepkiler, yapılan eleştiriler ve geliştirilen alternatif çalışmalar hiç dikkate alınmadı. Ulaştırma Bakanlığı ve BTK kendi bildiğini okumaya ve toplumu yanıltmaya yönelik manipülasyona devam etti. Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım, erişim engellemesi çalışmalarından bazı Google uygulamalarının da etkilenmesi üzerine büyüyen tartışmaları sırasında, Google’ın Türkiye’de vergi vermediğini söyleyerek, tamamen alakasız mali bir konuyu, Youtube sansürü için gerekçe gibi yansıttı. Yine Ulaştırma Bakanı ve BTK yöneticileri Youtube’ün Türkiye’de yetkililerinin olmadığını söyleyerek, her web sitesinin Türkiye’de temsilcilik açması gibi çağımızı algılamanın çok uzağında bir yaklaşım sergilediler. Aynı tarihlerde, Ulaştırma Bakanı’nın danışmanlarından birinin “Türkiye’nin Youtube’a erişimi engellemesi, Türkiye için gurur kaynağıdır” demesi kimseyi şaşırtmadı. “Youtube’u dize getirdik” propagandası ile erişim engeline neden olan videoların Youtube’dan kaldırılması ve sitenin tekrar açılması sürecinde ise İnternet Kurulu tarafından tam bir yasanın etrafından dolanma operasyonu yürütüldü.

AKP, Eleştirileri Dikkate Almadı

Yasayla ilgili olarak, detaylı bir tartışma yürütmeden, temel problemleri dört başlıkta toplamak mümkün:

- *Yasa doğru bir şekilde uygulanmıyor.*
- *Yasada uygulamada da problemlere yol açacak şekilde açıklar ve yanlışlar var.*
- *Yasa ve arkasındaki yaklaşım İnternet’in yapısını kavramaktan uzak.*
- *Yasa İnternet’i kontrol ve tahakküm altına almaya çalışan baskıcı-otoriter anlayışın kötü bir ürünü.*

Yasa ve uygulamaları, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü'nün ve Avrupa Birliği'nin Türkiye ilerleme raporlarının yanı sıra Avrupa Parlamentosu tarafından da eleştirilmesine rağmen hiçbir düzenleme değişikliğine gidilmedi. Tersine daha vahim bir tabloyu işaret eden haberler çıkmaya başladı; 2010 yılı içerisinde Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde İnternet üzerinden işlenen suçlara hızlı müdahale etmek amacıyla IP Takip Merkezleri'nin kurulmasına ilişkin çalışmalar medyaya yansdı. Bundan kısa bir süre sonra Diyanet İşleri Başkanlığı'na da İnternet siteleri için hatalı yada noksan olarak yayınlanan mushaf, cüz ve Kur'an-ı Kerim ile ilgili olarak erişim engelleme kararı aldırma yetkisi verildi.

5651 sayılı yasa ile yetkileri artan BTK, son dönemde yaptığı bazı düzenlemeler ile de büyük tepkiler topladı. "Elektronik Haberleşme Hizmeti İçinde Kodlu veya Kriptolu Haberleşme Yapma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" ile tüm iletişim içeriğini izleyebilmesi için şifreli haberleşmelerde kullanılan şifrelerin kendisine verilmesini isteyen BTK, hem düzenleyici görevini aşarak, "bağımsız güvenilir üçüncü taraflar" tarafından verilen hizmete benzer bir nitelikte çalışmaya soyunmuş oldu, hem de pratikte uygulaması neredeyse mümkün olmayan bir düzenlemeye imza attı.

"Güvenli" Sansür Dönemi Başlıyor

BTK tarafından 22 Şubat 2011 tarihinde yayınlanan ve 22 Ağustos 2011 tarihinde uygulanmaya başlanacak olan "İnternet'in Güvenli Kullanımına İlişkin Usul ve Esaslar" çerçevesinde Türkiye'deki tüm İnternet trafiğini ve içeriğini kontrol altında tutulabileceği erişim filtresi uygulaması yaşama geçiriliyor. Bu düzenleme, daha ileri sansür uygulamalarına alt yapı hazırlamaktadır. Kişisel hak ve özgürlükleri kısıtlayan bu uygulama ile ülke çapında erişim filtresi kullanılması ön görülüyor. 2002 yılında düzenlenen 1. Bilişim Şurası Hukuk Çalışma Grubu Raporu'nda konuya ilişkin şu ifadeler yer almıştı:

"Önleyici ve filtre edici yazılımların, rating sistemlerinin devlet eliyle kullanılması ve kullanımlarının yaygınlaştırılmasına çalışılması oldukça hassas bir konudur. Bu yazılımların devlet eliyle tüm vatandaşları kapsayacak şekilde kullanılması, devletin hak ve özgürlükler alanına doğrudan bir müdahalesidir. Hukuk devletinde hak ve özgürlükler ancak kanunla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasalarda belirtilen zorunluluklar çerçevesinde kısıtlanabilir."

Medya'da "Türkiye'de İnternet'in Ölümü" olarak yer bulan düzenleme, gerçekten de ülkeyi karanlık-baskıcı dönemlere götürecektir vahamettedir.

Son olarak ise bir tebliğ ile servis sağlayıcılara alan adlarında bulundurulması yasak sözcükler listesi iletilmiştir. Gelen tepkiler üzerine BTK geri adım atarak, tebliğin sadece

bilgilendirme amaçlı olduğu söylenmiştir. Bu tebliğde de BTK, açıkça yetki sınırları aşmış, "müstehcenlik" perdesi altında alakasız bir çok sözcüğü de listeye katarak, İnternet polisliğine soyunmuştur.

İnsanlığın ortak bilgi birikimini taşıyan ve paylaşımı esas alan yapısıyla İnternet, devletlerin otoriter yanının deşifre eden önemli bir araçtır. Demokrasi havariliği yapan ülkelerde dahi uygulama konan takip alt yapıları (örn. Fransa-HADOPI) ve düzenlemeler Türkiye'de AKP'nin toplumsal özgürlükler konusundaki baskıcı-kuşatmacı yaklaşımıyla birleşerek, doruğa ulaşmıştır. Vatandaş koruyacak-kollayacak, kişisel verilerin korunması gibi, uygulama ve hukuki düzenlemeler yerine siyasi iktidarın denetleyici-düzenleyici kurumlar üzerinden, kendi egemenliğini ve söylemini korumaya ve yaymaya yönelik faaliyetleri, bu alandaki toplumsal, demokratik, özgürlükçü gelişmelerin önünü tıkamakta ve son kullanıcıyı mağdur etmektedir. Bütün bu çarpıklıklara karşı duran dağınık fakat geniş bir toplumsal muhalefet olmasına rağmen, özellikle 5651 sayılı yasa çıktığından bu yana üretilen hiçbir karşı fikir ve argüman dikkate alınmamış, Türkiye'de cüretkar bir kara komedi sahnelenmiştir. Başta Elektrik Mühendisleri Odası olmak üzere toplumun ilerici-aydın örgütleri, bu muhalefeti güçlendirmeli, İnternet de bir kamusal mücadele alanı olarak görülmelidir.

Kaynaklar

- http://www.bilgicagi.com/Yazilar/4545-turkiyede_internet_kullanici_sayisi_kaca_yukseldi.aspx
- <http://bilgitoplumu.gov.tr>
- <http://www.tk.gov.tr/>
- <http://kurul.ubak.gov.tr/>
- <http://bilisimsurasi.org.tr/>
- <http://www.ozguruckan.com/kategori/politika/22241/turkiyede-internet-sansurunun-kisa-tarihi-ve-mumkun-gelecegi>
- http://bilisim2023.org/index.php?option=com_content&view=article&id=174:e-doenuuem-tuerkye-projes&catid=9:e-devlet&Itemid=20

